

Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów na lata 2011 - 2020

Zamawiający

Gmina Miasto Pszów

Autorzy

Mgr Joanna Śladek
Mgr Martyna Bytomska
Mgr Patryk Swoboda
Mgr Paweł Syrek

Opracowanie

Grupa Doradcza Altima Sp. z o.o.
ul. Ligocka 103, budynek 7
40-568 Katowice

Data opracowania

Lipiec 2012

Spis treści

1	Istota i znaczenie Strategii dla rozwoju gminy	3
1.1	Cele zarządzania strategicznego.....	6
2	Charakterystyka obecnej sytuacji w mieście.....	8
3	Analiza SWOT	11
4	Kluczowe uwarunkowania rozwojowe Pszowa.....	13
5	Wizja miasta – główne przesłanie rozwojowe	16
6	Cele i kierunki rozwoju miasta.....	17
7	Komplementarność Strategii z politykami sektorowymi miasta.....	21
8	Planowane projekty strategiczne	23
9	Potencjalne źródła finansowania	25
9.1	Środki własne	25
9.2	Bankowe i pozabankowe instrumenty finansowe	25
9.3	Fundusze strukturalne.....	26
9.4	Umowy z podmiotami ESCO.....	27
9.4.1	Partnerstwo publiczno-prywatne.....	28
10	Wdrażanie Strategii	30
10.1	Polityka promocji i komunikacji.....	30
10.2	Wdrażanie założeń strategicznych	32
10.3	Monitoring i aktualizacja	33
10.4	Wskaźniki.....	33
10.4.1	Wskaźniki produktu.....	34
10.4.2	Wskaźniki rezultatu	34
10.4.3	Wskaźniki oddziaływania.....	35
11	Spis ilustracji	37
12	Spis tabel	38
13	Załączniki	39

1 Istota i znaczenie Strategii dla rozwoju gminy

W obowiązujących warunkach gospodarki rynkowej, każde miasto należy rozpatrywać nie tylko jako jednostkę osadniczą i organizm społeczny, ale również jako pełnoprawnego uczestnika rynku, prowadzącego różnorodną działalność, posiadającego określone zasoby, które powinny być wykorzystywane dla dobra mieszkańców.

Strategia rozwoju to usystematyzowana, długoterminowa i perspektywiczna koncepcja rozwoju, ukierunkowana na maksymalne wykorzystanie potencjału rozwojowego danej jednostki osadniczej oraz stworzenie optymalnych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej. W warunkach rynkowych, Strategia rozwoju jako podstawowe narzędzie zarządzania strategicznego, musi przede wszystkim uwzględniać interes nadrzędnej grupy interesariuszy, czyli mieszkańców miasta. Dobrze przygotowana i efektywnie wdrażana Strategia pozwala optymalizować decyzje władz lokalnych w długim horyzoncie czasowym, prowadzić spójną i racjonalną politykę lokalną oraz sprawnie zarządzać miastem. Umożliwia to wprowadzanie w mieście zmian poprawiających poziom i jakość życia mieszkańców oraz dostosowanie kierunków rozwoju do realiów zewnętrznych zarówno w skali mikro (jednostka oraz jej bezpośrednie otoczenie), jak i w skali makro (uwarunkowania regionalne, krajowe oraz międzynarodowe). Sprawna implementacja założeń Strategii to warunek konieczny dla efektywnego wykorzystywania pojawiających się szans rozwojowych i wzmacniania pozycji konkurencyjnej miasta. Koncentracja na priorytetach i celach strategicznych pozwala na właściwe wykorzystywanie potencjału miasta oraz sprawną inżynierię finansową, umożliwiającą montaż środków pochodzących z różnych źródeł (środki własne, fundusze unijne, kredyty, obligacje itp.).

Proces zarządzania strategicznego, przedstawiony graficznie (Rysunek 1) obejmuje następujące zasadnicze elementy:

- definiowanie strategii,
- wdrażanie strategii,
- monitoring strategii,
- aktualizacja strategii.

Rysunek 1 - Proces zarządzania strategicznego w gminie

Wobec zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych (otoczenie) oraz wewnętrznych (miasto), prowadzony na bieżąco bądź w regularnych odstępach czasowych monitoring Strategii powinien albo potwierdzać zasadność zdefiniowanych celów i kierunków rozwojowych, albo też sygnalizować konieczność dokonania korekt. Ze względu na dynamikę zmian otoczenia, nieodzownym elementem strategicznego zarządzania jednostką miejską jest weryfikacja (monitoring) przyjętych założeń oraz ich aktualizacja, czyli dostosowanie do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

Niniejszy dokument stanowi aktualizację *Strategii zrównoważonego rozwoju Pszowa*. Aktualizacja dokumentu była konieczna ze względu na dynamiczne zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-gospodarczej Pszowa. Niniejsza *Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów na lata 2011 - 2020* była tworzona w formule otwartej, wykorzystującej aktywną partycypację mieszkańców i przedstawicieli środowisk lokalnych.

Uspołeczniona formuła opracowywania Strategii obejmowała trzy zasadnicze etapy:

1. *spotkania z partnerami społecznymi.*

Proces powstawania Strategii uwzględniał trzy spotkania z partnerami społecznymi, które odbyły się według poniższego harmonogramu:

- 26 stycznia 2012 - spotkanie z młodzieżą,
- 23 lutego 2012 - spotkanie poświęcone kwestiom społeczno-gospodarczym,
- 21 marca 2012 - spotkanie skoncentrowane na zagadnieniach infrastrukturalnych.

W spotkaniach 2 i 3 uczestniczyli przedstawiciele różnych środowisk, ze szczególnym uwzględnieniem następujących grup: radni Pszowa, instytucje społeczne i kulturalne (OPS, PUP, MOK), instytucje pozarządowe z terenu miasta, placówki edukacyjne, przedsiębiorcy, przedstawiciele KWK „Rydułtowy-Anna”. Szczegółowe sprawozdania z przeprowadzonych spotkań stanowią załącznik nr 2 do niniejszej Strategii.

Uczestnicy spotkań podjęli próbę zdefiniowania kluczowych wyróżników Pszowa w skali lokalnej i ponadregionalnej, a także określenia problemów miasta oraz środków zaradczych, neutralizujących wskazane problemy. Ponadto, uczestnicy wskazali także inwestycje mające, ich zdaniem, charakter priorytetowy dla miasta.

2. konsultacje głównych założeń strategicznych oraz kluczowych projektów.

Główne założenia strategiczne oraz kluczowe projekty były konsultowane poprzez publikację na stronie internetowej Urzędu Miasta Pszów oraz w Biuletynie Informacyjnym Miasta Pszów. Poprzez wypełnienie ankiety, każdy z mieszkańców miasta oraz podmiotów działających na jego terenie miał możliwość wniesienia poprawek do listy projektów, zdefiniowanej misji, a także priorytetów i celów strategicznych. Analiza zgłoszonych uzupełnień doprowadziła do poszerzenia listy projektów o kolejne przedsięwzięcia.

3. konsultacje kompletnego tekstu Strategii.

Pełny tekst Strategii został poddany konsultacjom z mieszkańcami miasta oraz instytucjami działającymi na jego terenie w celu uzyskania ostatecznej akceptacji kompletnego dokumentu.

Wdrożona formuła pozwoliła na przygotowanie dokumentu w obiektywny sposób definiującego aktualną sytuację miasta i zachodzące w nim procesy, a także odzwierciedlającego rzeczywiste potrzeby mieszkańców i ich oczekiwania w zakresie rozwoju miasta.

Jako podstawowe źródła danych statystycznych na temat Pszowa wykorzystano informacje przekazane przez Urząd Miasta Pszów oraz jednostki organizacyjne miasta, a także zasoby Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dane GUS umożliwiły przedstawienie Pszowa w kontekście innych jednostek samorządu terytorialnego (ze szczególnym uwzględnieniem terenu Powiatu wodzisławskiego), jednak należy zwrócić uwagę na fakt, iż na moment sporządzania Strategii udostępnione zostały jedynie dane do roku 2010.

1.1 Cele zarządzania strategicznego

Niniejsza Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów na lata 2011 - 2020 stanowi istotny element szeroko pojętego marketingu terytorialnego, skierowanego na zaspokajanie potrzeb i pragnień obecnych mieszkańców, a także na promocję i podnoszenie konkurencyjności miasta w celu zapewnienia jego długofalowego rozwoju. Kluczowe założenia w procesie marketingowego zarządzania jednostką osadniczą przedstawiają się następująco¹:

- potrzeby i pragnienia społeczności lokalnej stanowią główne wytyczne dla organów zarządzających,
- zaspokojenie potrzeb i pragnień mieszkańców zależy w dużej mierze od powiązania mieszkańców jednostki z innymi obszarami poprzez przepływ dóbr, środków pieniężnych, siły roboczej, informacji i technologii,
- proces zaspokajania bieżących i przyszłych potrzeb oraz pragnień mieszkańców wymaga racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami materialnymi i niematerialnymi oraz potencjałem ludzkim,
- zaspokajanie potrzeb i pragnień mieszkańców (zarówno jednostek, jak i grup społecznych) prowadzi do poprawy warunków materialnych, w których funkcjonują, a także przyczynia się do podniesienia ogólnego komfortu psychicznego i rozwoju osobowościowego.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż potrzeby i pragnienia mieszkańców ulegają zmianom, zwłaszcza w tak długiej perspektywie czasowej jak horyzont czasowy przyjmowany na potrzeby dokumentów strategicznych. Wyznaczone w ramach niniejszej Strategii priorytety, cele i kierunki mają na celu optymalizację wykorzystania aktualnie dostępnych zasobów, umożliwienie zdobycia nowych zasobów, a także poprawę skuteczności i jakości działań realizowanych w celu zaspokojenia potrzeb i pragnień społeczności lokalnej.

Jako podstawowe cele strategicznego procesu zarządzania miastem należy wskazać:

- poprawę warunków życia społeczności lokalnej, we wszystkich aspektach jej funkcjonowania, oraz stworzenie możliwości dalszego rozwoju, tak jednostkowego, jak i społecznościowego,

¹ Na podstawie „Marketing Terytorialny“, A. Szromnik, Kraków, 2007.

- kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta oraz wielopłaszczyznową eksploatację dostępnych zasobów w celu stworzenia przewagi konkurencyjnej, umożliwiającej efektywne współzawodnictwo z jednostkami o charakterze konkurencyjnym (zarówno pod względem lokalizacyjnym, jak i dostępnego potencjału).

2 Charakterystyka obecnej sytuacji w mieście

Poniżej przedstawiono jedynie podsumowanie najważniejszych informacji dotyczących aktualnej sytuacji na terenie Gminy Miasta Pszów. Szczegółową charakterystykę miasta zawarto w załączniku nr 1 do Strategii.

Położenie miasta

- Gmina Miasto Pszów leży w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie wodzisławskim. Powierzchnia gminy obejmuje obszar 20,42 km².
- Obecnie miasto graniczy:
 - od zachodu z gminą wiejską Lubomia,
 - od południa z gminą miejską Wodzisław Śląski,
 - od wschodu z gminami miejskimi Radlin i Rydułtowy,
 - od północy z gminą Kornowac leżącą w powiecie raciborskim.
- Pszów położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich takich jak:
 - Rybnik (17 km),
 - Wodzisław Śląski (8 km),
 - Racibórz (16 km),
 - Radlin (8 km),
 - Rydułtowy (3 km),
 - Jastrzębie Zdrój (18 km),
 - Żory (30 km).

Historia i zabytki

- Pierwsza wzmianka historyczna na temat miasta pochodzi z 973 r.
- Ważnym elementem w historii Pszowa było uruchomienie w 1844 r. kopalni węgla kamiennego „Anna”.
- Pszów po raz pierwszy otrzymał prawa miejskie w 1954 r. Po okresie kiedy miasto funkcjonowało w granicach Wodzisławia Śląskiego, od 1995 ponownie stanowi samodzielną jednostkę administracyjną.
- Najważniejszym zabytkiem Pszowa jest Bazylika Mniejsza pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny wraz z otaczającą kościół matą kalwarią drogi krzyżowej.

Miasto stanowi ważne centrum pielgrzymkowe, które corocznie odwiedzane jest przez ponad 100 tys. pielgrzymów.

Sfera społeczna

- Na przestrzeni ostatnich lat liczba mieszkańców Pszowa kształtuje się na poziomie ok. 14 tys. (14 005 osób wg. stanu na 31 grudnia 2011), przy czym zauważalny jest delikatny trend spadkowy.
- Pszowianie stanowią 8,98% mieszkańców powiatu wodzisławskiego.
- Od 2007 r. w mieście notowany jest dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego (+7 os. wg. stanu na 31 grudnia 2010), zwraca jednak uwagę ujemne saldo migracji (-17 os. wg. stanu na 31 grudnia 2010).
- Zgodnie z danymi GUS na koniec grudnia 2010 r., liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 14,7% ogółu mieszkańców, przy 67,9% osób w wieku produkcyjnym i 17,4% w wieku poprodukcyjnym.
- Obserwowane jest postępujące starzenie się społeczeństwa - od roku 2007 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o ok. 6%.
- W styczniu 2012, w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wodzisławiu Śląskim zarejestrowanych było 605 bezrobotnych z Gminy Miasta Pszów (wzrost o 14% w ciągu ostatniego roku). W tym kobiety stanowią ok. 64% ogółu bezrobotnych, co odzwierciedla tendencję obserwowaną na terenie całego powiatu.
- Notowany jest niski wskaźnik przestępczości 14,1 - wyrażony liczbą przestępstw na 1 tys. mieszkańców.

Sfera przestrzenna

- Największy udział własnościowy w udziale pszowskich gruntów posiadają osoby fizyczne (ponad 57%) a następnie Skarb Państwa (ponad 25%),
- Suma powierzchni gruntów zabudowanych na terenie miasta wynosi: 18.6104 ha,
- Na terenie miasta działają następujące placówki edukacyjne:
 - 3 przedszkola, w tym jedno dwuoddziałowe,
 - 3 szkoły podstawowe,
 - 1 gimnazjum,
 - 1 zespół szkół ponadgimnazjalnych.
- Łączna liczba lokali mieszkalnych w mieście, zgodnie ze stanem z grudnia 2011 r.,

wynosi 2013 szt.

- Na terenie miasta występują trzy kategorie dróg:
 - Droga wojewódzka nr 933 - 5,8 km,
 - Drogi powiatowe - 19,6 km,
 - Drogi gminne - 20,2 km.
- Sieć kanalizacji sanitarnej na terenie miasta ma długość ok. 33 km i korzysta z niej ponad 6,5 tys. osób (dane na koniec roku 2011).
- Sieć wodociągowa na terenie Pszowa ma długość ponad 40 km.

Sfera gospodarcza

- Wg. danych na koniec roku 2010, na terenie Pszowa w rejestrze REGON zarejestrowanych było 839 podmiotów gospodarczych (w tym 19 w sektorze publicznym).
- W podziale na sektory własnościowe największą liczbę jednostek w 2010 r. zanotowano wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (705 podmiotów).
- Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Pszowa stanowi ponad 7,8% wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie powiatu wodzisławskiego.
- Struktura gospodarcza miasta zdominowana jest przez przemysł wydobywczy, jednak w kontekście zakończenia wydobycia w kopalni KWK „Rydułtowy - Anna”, Ruch II, konieczna jest przebudowa gospodarcza miasta.
- Zwraca uwagę niekorzystny poziom wskaźnika przedsiębiorczości wyrażonego ilością podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności - kształtuje się on na poziomie 598 jedn. gosp. co jest wartością niższą niż średnia powiatowa (684 jedn. gosp.) i wojewódzka (974 jedn. gosp.).

3 Analiza SWOT

- [I] - infrastruktura, środowisko oraz kwestie przestrzenno-terytorialne,
- [G] - gospodarka i innowacyjność,
- [S] - zasoby ludzkie, równość szans oraz kwestie społeczne.

Opracowując analizę SWOT wykorzystano materiały przedstawione w części diagnozującej niniejszego opracowania, analizy SWOT ujęte w dokumentach strategicznych Pszowa, a także materiały zebrane podczas spotkań warsztatowo-informacyjnych z partnerami społecznymi, które odbyły się w pierwszym kwartale 2012.

Tabela 1 Analiza SWOT [Źródło: Opracowanie własne]

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie komunikacyjne [I], • atrakcyjne usytuowanie geograficzne niedaleko granicy z Czechami oraz ośrodków aglomeracyjnych na Śląsku i w Czechach [I], • obecność zwartych kompleksów rolnych o korzystnych warunkach agroekologicznych [I], • obiekty sakralne stanowiące wyróżniki w skali ponadlokalnej (popularne miejsca pielgrzymkowe) [I,G], • dostępność dobrze skomunikowanych terenów inwestycyjnych o zróżnicowanej powierzchni i przeznaczeniu [I,G], • dostępność terenów pod budownictwo mieszkaniowe [I], • kultywowana pamięć historyczna i silnie rozwinięta tożsamość lokalna [S], • bogate dziedzictwo historyczne miasta [S], • aktywny sektor pozarządowy [S], • śląski etos pracy cechujący mieszkańców [S], • dobrze rozwinięta infrastruktura szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego [S], • stosunkowo niska stopa bezrobocia [S], • niski poziom przestępczości na terenie miasta [S]. 	<ul style="list-style-type: none"> • stosunkowo wysoki poziom degradacji środowiska naturalnego spowodowany głównie długoletnią eksploatacją złóż węgla kamiennego oraz sąsiedztwem dużych zakładów przemysłowych (branża górnicza oraz energetyczna) [I], • zanieczyszczenie środowiska glebowego oraz wodnego [I], • negatywne oddziaływanie na środowisko składowisk odpadów górnictwa węgla kamiennego [I], • stosunkowo wysoki stopień zanieczyszczenia powietrza [I], • niska lesistość [I], • szkody górnicze [I], • problem dzikich wysypisk [I], • słabo rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej [I], • brak obiektów sportowo - rekreacyjnych o dużym potencjale [I]. • postępująca degradacja układu drogowego miasta [I], • duże zagęszczenie ruchu kołowego (w tym ruchu tranzytowego) w centrum miasta [I], • niewydolność układu drogowego [I], • brak wyodrębnionego funkcjonalnie centrum

	<p>miasta [I],</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak wyodrębnionego centrum handlowego i społeczno - kulturalnego miasta [I], • niewykorzystane i niezagospodarowane obiekty pokopalniane [I], • niska atrakcyjność przestrzeni publicznej [I], • niedostateczny rozwój bazy gastronomiczno -- hotelowej [I,G], • brak znaczących inwestorów poza branżą górnictwem [G], • zdominowanie potencjału gospodarczego miasta przez przemysł wydobywczy [G], • brak instytucji działających na rzecz wsparcia i rozwoju przedsiębiorczości [G], • niski poziom przedsiębiorczości na terenie miasta [G], • brak przedsiębiorstw działających w sektorze wysokich technologii [G], • niewykorzystanie potencjału dostępnych terenów inwestycyjnych [G], • zbyt niski poziom wykorzystania atutów i potencjału rozwojowego miasta [I,G], • niekorzystne trendy w strukturze wiekowej mieszkańców miasta, przejawiające się wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co wskazuje jednoznacznie na starzenie się społeczeństwa [S], • ujemne saldo migracji zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej [S].
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój turystyki pielgrzymkowej na terenie miasta, • tereny pogórnice mogące determinować przyszły potencjał rozwojowy miasta (zakładając ich efektywną rewitalizację), • bliskość granicy czeskiej jako szansa dla rozwoju kontaktów handlowych, • dostępność środków unijnych umożliwiającą finansowanie inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządowe a także przedsiębiorstwa prywatne oraz organizacje trzeciego sektora, 	<ul style="list-style-type: none"> • likwidacja największego pracodawcy w mieście - KWK „Rydułtowy - Anna”, • brak pełnej kontroli miasta nad sposobem i tempem zagospodarowania terenów pogórnich będących własnością KWK „Rydułtowy - Anna”, • niekorzystne skutki społeczno-gospodarcze działań restrukturyzacyjnych w przemyśle węglowym, • migracje zarobkowe mieszkańców za granicę lub do miast ościennych, • stereotypowy wizerunek miasta jako ośrodka

<ul style="list-style-type: none">• rozwój miast sąsiadujących jako dodatkowa szansa na ograniczenie bezrobocia,• dobrze rozwinięta baza szkolnictwa średniego i akademickiego w regionie,• rosnący stopień świadomości edukacyjnej młodzieży,• postępująca zmiana modelu zachowań społecznych (wzrost aktywności na rynku pracy: samozatrudnienie, mobilność pracowników),• rozwój infrastruktury komunikacyjnej w regionie oraz w całym kraju, a także w Czechach (A1, Droga Główna Południowa, rozwój lotnisk).	<p>przemysłu wydobywczego,</p> <ul style="list-style-type: none">• wzrost natężenia ruchu kołowego połączony z niewydolnością infrastruktury komunikacyjnej,• skokowy wzrost ruchu tranzytowego z autostrady A1,• niestabilność przepisów prawnych,• brak efektywnie funkcjonującej ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym,• postępująca pauperyzacja i marginalizacja grup społecznych charakteryzujących się niskim stopniem aktywności i zaradności,• zjawisko dziedziczenia biedy oraz rozwój patologii społecznych,• bierność grup społecznych szczególnie zagrożonych negatywnymi procesami społecznymi.
--	---

4 Kluczowe uwarunkowania rozwojowe Pszowa

Rozwój jednostki miejskiej w aspekcie przestrzenno-gospodarczym oraz, co za tym idzie, w aspekcie społecznym, jest uzależniony od dostępności i stopnia wykorzystania tzw. czynników rozwojowych, odzwierciedlających zasoby miasta. Owe zasoby, reprezentujące potencjał rozwojowy miasta, pozwalają na stopniowe, długofalowe pozytywne zmiany umożliwiające coraz lepsze zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej oraz coraz bardziej komfortowe i sprawne jej funkcjonowanie. Zgodnie z systematyką wprowadzoną przez prof. Andrzeja Szromnika, podstawowe czynniki rozwojowe miast można podzielić na trzy grupy: ziemię, kapitał i pracę.

- *ziemia* - dla rozwoju miasta niezbędne jest dysponowanie wolnymi terenami, które można wykorzystać jako działki budowlane (budownictwo drogowe, mieszkaniowe, czy przemysłowe) lub tereny komercyjne, usługowe i rekreacyjne.
- *kapitał* - czynnik ten obejmuje szeroki wachlarz środków materialnych i niematerialnych, a także pieniężnych i pozapieniężnych, które w sposób pośredni lub bezpośredni służą zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej. Dostęp do kapitału warunkuje bieżące funkcjonowanie organizmu miejskiego oraz rozwój społeczno-gospodarczy danej jednostki. Jednocześnie, deficyt różnego rodzaju

środków kapitałowych to aktualnie jeden z największych problemów wielu polskich miast.

- *praca* - rozwój miasta jest warunkowany w znacznej mierze jakością czynnika ludzkiego zaangażowanego w jego funkcjonowanie. Od wielkości demograficznej kapitału ludzkiego oraz jego potencjału (kwalifikacje, kompetencje, zdolności intelektualne) zależy aktualny stan oraz przyszły rozwój organizmu miejskiego.

Zrównoważony, wielopłaszczyznowy i długofalowy rozwój miasta jest uzależniony od optymalnego wykorzystania potencjału rozwojowego miasta w zakresie wszystkich trzech czynników. Ze względu na coraz większą konkurencję pomiędzy jednostkami miejskimi, dysponującymi podobnym potencjałem w zakresie wskazanych powyżej czynników, ich atrakcyjność oraz - co za tym idzie - zdolność do przyciągania i akumulacji kapitału oraz zasobów ludzkich jest uzależniona od dostępności, wyeksponowania oraz wykorzystania tzw. potencjału wyróżniającego rozumianego jako zasoby niedostępne bądź posiadane przez inne organizmy miejskie w ograniczonym zakresie.

Dotychczas Pszów był postrzegany głównie jako miasto przemysłowe o strukturze gospodarczej zdominowanej przez przemysł wydobywczy, zarówno w formie zakładu głównego - KWK „Anna”, a następnie KWK „Rydułtowy-Anna”, jak i w postaci przedsiębiorstw branży okotógórnicznej. Zakończenie wydobycia w roku 2012 oraz całkowita likwidacja kopalni w latach 2012 - 2017 pociągają za sobą konieczność całkowitej przebudowy struktury gospodarczej miasta. Zastąpienie największego pracodawcy (zatrudnienie w roku 2012 na poziomie ok. 4000 osób) i stopniowa redukcja zatrudnienia to problemy z którymi miasto będzie musiało się zmierzyć w horyzoncie czasowym Strategii. Osobny problem stanowi konieczność stopniowej zmiany mentalnościowej lokalnej społeczności Pszowa - wieloletnia dominacja kopalni i gwarancja dostępności trwałych, konkurencyjnych pod względem warunków ekonomicznych miejsc pracy przyczyniła się do ograniczenia przedsiębiorczości mieszkańców miasta oraz ich mobilności zarobkowej.

Analizując determinanty atrakcyjności Pszowa, zarówno na podstawie informacji zebranych w części diagnozującej niniejszego opracowania, jak i podczas konsultacji społecznych, jako najważniejsze czynniki, które powinny mieć wpływ na kształtowanie i dynamizację rozwoju miasta w nadchodzących latach, należy wskazać następujące kwestie:

- rola centrum pielgrzymkowego o znaczeniu ponadregionalnym - już obecnie Bazylikę Mniejszą oraz Kalwarię Pszowską (zespół czternastu murowanych kaplic)

odwiedza rocznie nawet do 100 tys. pielgrzymów. Intensyfikacja funkcji turystyczno-pielgrzymkowej miasta wydaje się być naturalnym kierunkiem rozwoju Pszowa w kontekście postępującej marginalizacji funkcji miasta jako ośrodka przemysłu wydobywczego.

- efektywna i spójna koncepcyjnie rewitalizacja dostępnych terenów pogórnicych - likwidacja lokalnego zakładu wydobywczego KWK „Rydułtowy - Anna” uwolni do zagospodarowania znaczne zasoby infrastrukturalne, zarówno w postaci budynków kopalni, jak i terenów wykorzystywanych obecnie pod działalność wydobywczą, jak i w formie składowisk odpadów pogórnicych. Udostępniona infrastruktura będzie cechowała się znacznym stopniem zróżnicowania pod względem powierzchni, dotychczasowego wykorzystania, formy zabudowy, stopnia uzbrojenia oraz poziomu degradacji. Otwiera to szereg możliwości ich zagospodarowania na cele przemysłowe, czy też sportowo-rekreacyjne lub kulturalne, jednak warunkiem wstępnym będzie stworzenie spójnej koncepcji rewitalizacyjnej, atrakcyjnej pod względem społeczno-gospodarczym oraz infrastrukturalnym. Istotną trudnością, którą miasto będzie musiało przezwyciężyć jest rozbieżność priorytetów na linii Gmina Miasto Pszów - Kompania Węglowa oraz trudności w wypracowaniu wspólnego podejścia do koncepcji przyszłego udostępniania podmiotom zewnętrznym i zagospodarowania terenów wchodzących w skład majątku likwidowanego zakładu.

Dla pełnego wykorzystania wskazanego potencjału wyróżniającego Pszów spośród innych jednostek terytorialnych niezbędna jest poprawa skomunikowania miasta z regionem. Umożliwią to dwie zasadnicze inwestycje drogowe - Droga Główna Południowa (planowane jest zakończenie budowy odcinka obejmującego Pszów w roku 2017) oraz będąca na ukończeniu autostrada A1 (odcinek do granicy z Czechami).

Efektywne wykorzystanie zdefiniowanych determinantów atrakcyjności umożliwi neutralizację czynników problemowych spiętrzonych w wyniku likwidacji kopalni oraz zapewni funkcjonowanie Pszowa jako nowoczesnego ośrodka miejskiego, konkurencyjnego w warunkach rywalizacji rynkowej jednostek sektora samorządowego.

5 Wizja miasta - główne przesłanie rozwojowe

Na podstawie diagnozy sytuacji rozwojowej miasta sformułowano wizję miasta w roku 2020, uwzględniającą poszczególne płaszczyzny rozwoju. Pszów w roku 2020 to:

- miasto zrównoważonego ekorozwoju, spójne pod względem przestrzennym, społecznym oraz gospodarczym,
- miasto o stabilnej, zdywersyfikowanej strukturze gospodarczej z atrakcyjną ofertą dla przedsiębiorców,
- centrum turystyki pielgrzymkowej rozpoznawalne w skali kraju,
- miasto estetyczne, posiadające atrakcyjnie zagospodarowaną przestrzeń publiczną,
- miasto przyjazne dla mieszkańców, a także atrakcyjne miejsce osiedlenia,
- miasto korzystające z potencjału swoich mieszkańców, ale również umożliwiające efektywny rozwój osobowościowy i podnoszenie kwalifikacji,
- miasto o zrównoważonej strukturze społecznej i skutecznie eliminowanych zjawiskach marginalizacji i wykluczenia,
- miasto dobrze skomunikowane ze światem, sprawnie kooperujące w ramach wewnętrznych i zewnętrznych sieci współpracy.

Horyzont czasowy 2011 - 2020, objęty założeniami niniejszej Strategii, to okres kiedy działania w obrębie wskazanych płaszczyzn rozwoju skierowane będą na realizację Misji miasta, ujętej w formie zwięzłego przesłania rozwojowego:

Misja: Pszów 2020 - miasto dobrych perspektyw

6 Cele i kierunki rozwoju miasta

Pomiędzy zakładanym, pożądanym scenariuszem strategicznym, uwzględniającym realizację sformułowanej Misji, a procesami zachodzącymi aktualnie na terenie miasta istnieje szereg zasadniczych niespójności, które składają się na tzw. lukę strategiczną, co obrazuje Rysunek 2. Od tego, w jakim stopniu wyznaczone cele i kierunki będą realizowane poprzez konkretne działania zależy, czy w określonym horyzoncie czasowym miastu uda się zrealizować przyjęte założenia rozwojowe.

Rysunek 2 Scenariusz strategiczny [Źródło: Opracowanie własne]

Cel strategiczny, który umożliwi realizację zakładanego scenariusza rozwojowego, zdefiniowano następująco:

CS: Dywersyfikacja i stabilizacja gospodarcza miasta oraz pełne wykorzystanie potencjału rozwojowego Pszowa w kontekście dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych.

Zdefiniowany powyżej Cel Strategiczny obejmuje sześć Priorytetów Operacyjnych, którym z kolei odpowiadają poszczególne Kierunki Działania. Te ostatnie będą realizowane poprzez konkretne projekty - działania o charakterze inwestycyjnym, szkoleniowym, informacyjno-promocyjnym, a także marketingowym. Poszczególne Priorytety Operacyjne

nie powinny być rozpatrywane rozłącznie, gdyż mają one charakter komplementarny i jedynie ich zintegrowana realizacja umożliwi osiągnięcie wyznaczonego Celu Strategicznego.

PO-I) Wykorzystanie potencjału turystyczno-pielgrzymkowego, rekreacyjnego i kulturalnego miasta

W ramach Priorytetu Operacyjnego PO-I zostały wyodrębnione następujące *Kierunki działania*:

K1.1 - działania skierowane na zachowanie dziedzictwa historycznego i sakralnego miasta,

K1.2 - rozwój lokalnej infrastruktury turystyczno-pielgrzymkowej i sportowo-rekreacyjnej,

K1.3 - tworzenie i rozwój infrastruktury zaplecza turystyczno-pielgrzymkowego,

K1.4 - podwyższanie roli lokalnego rynku usług turystyczno-kulturalnych (ze szczególnym uwzględnieniem turystyki pielgrzymkowej i sakralnej) w strukturze gospodarczej miasta,

K1.5 - działania związane z promocją dziedzictwa historycznego i kulturowego oraz promocją turystyki pielgrzymkowej miasta.

PO-II) Aktywizacja ekonomiczna miasta i neutralizacja negatywnych efektów restrukturyzacji w górnictwie dzięki podniesieniu konkurencyjności i trwałej reorganizacji struktury gospodarczej

W ramach Priorytetu Operacyjnego PO-II zostały wyodrębnione następujące *Kierunki działania*:

K2.1 - wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej miasta poprzez rozwój infrastruktury wspierającej rozwój gospodarczy,

K2.2 - tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MSP),

K2.3 - rozwój lokalnych Instytucji Otoczenia Biznesu,

K2.4 - wielopłaszczyznowa promocja inwestycyjna i gospodarcza miasta,

K2.5 - kształtowanie systemu edukacyjnego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy,

K2.6 - dywersyfikacja branżowa lokalnej struktury przedsiębiorstw.

PO-III) Kompleksowa rewitalizacja lokalnych terenów przemysłowych

W ramach Priorytetu Operacyjnego PO-III zostały wyodrębnione następujące *Kierunki działania*:

- K3.1 - tworzenie spójnej koncepcji rewitalizacji dostępnych terenów pogórnich,
- K3.2 - prowadzenie efektywnego dialogu interesariuszy procesu rewitalizacyjnego (miasto, kopalnia, mieszkańcy, inwestorzy),
- K3.3 - efektywna promocja lokalnych terenów przemysłowych,
- K3.4 - skoordynowana realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

PO-IV) Poprawa jakości i konkurencyjności przestrzeni miejskiej

W ramach Priorytetu Operacyjnego PO-IV zostały wyodrębnione następujące *Kierunki działania*:

- K4.1 - odnowa urbanistyczna obszarów miejskich i uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej,
- K4.3 - modernizacja miejskich zasobów mieszkaniowych,
- K4.4 - tworzenie warunków sprzyjających warunków dla rozwoju lokalnego budownictwa mieszkaniowego,
- K4.5 - rozwój oraz modernizacja infrastruktury technicznej miasta,
- K4.6 - rozbudowa i optymalizacja układu komunikacyjnego miasta,
- K4.7 - ochrona i przeciwdziałanie degradacji środowiska naturalnego,
- K4.8 - realizacja przedsięwzięć sprzyjających poprawie efektywności energetycznej.

PO-V) Aktywizacja mieszkańców oraz przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym

W ramach Priorytetu Operacyjnego PO-V zostały wyodrębnione następujące *Kierunki działania*:

- K5.1 - aktywna polityka społeczna w celu neutralizacji zjawisk wykluczenia marginalizacji i bierności,
- K5.2 - walka z bezrobociem oraz negatywnymi skutkami restrukturyzacji w górnictwie poprzez działania skierowane na podnoszenie kwalifikacji, aktywizację zawodową i rozwój osobowościowy mieszkańców,
- K5.3 - przeciwdziałanie migracji mieszkańców poprzez wzmacnianie identyfikacji mieszkańców z miastem oraz kształtowanie tożsamości lokalnej,

K5.4 - aktywizacja kulturalno-społeczna mieszkańców oraz propagowanie aktywnego stylu życia,

K5.5 - działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego,

K5.6 - wsparcie aktywności trzeciego sektora (NGOs) oraz lokalnych instytucji kultury i organizacji sportowych.

PO-VI) Poprawa efektywności zarządzania miastem

W ramach Priorytetu Operacyjnego PO-VI zostały wyodrębnione następujące *Kierunki działania*:

K6.1 - usprawnienie komunikacji wewnętrznej wspierającej efektywną współpracę międzysektorową (samorząd, przedsiębiorcy, NGOs oraz liderów i środowisk lokalnych),

K6.2 - rozwijanie kompetencji personelu oraz podnoszenie sprawności funkcjonowania Urzędu Miasta oraz instytucji miejskich,

K6.3 - inicjowanie działań i projektów lokalnych i ponadlokalnych (realizowanych w kooperacji z sąsiednimi gminami),

K6.4 - budowa pozytywnego wizerunku miasta w otoczeniu.

7 Komplementarność Strategii z politykami sektorowymi miasta

Strategia Rozwoju Miasta to dokument nadrzędny jeżeli chodzi o programowanie, kreowanie i zarządzanie rozwojem strategicznym jednostki miejskiej. Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF) posiada status dokumentu równoważnego w stosunku do Strategii Rozwoju, porządkującego aspekty finansowo-organizacyjne związane z wdrażaniem założeń strategicznych wynikających ze Strategii. Niemniej jednak, oprócz Strategii oraz WPF, istnieje szereg dokumentów programowych niższego szczebla, porządkujących rozwój i bieżące funkcjonowanie poszczególnych obszarów działania organizmu miejskiego. Podkreślić należy, iż, aby zachować spójność oraz efektywność polityki rozwojowej miasta, wszystkie strategie sektorowe muszą być zgodne z założeniami Strategii Rozwoju i można je traktować jako instrumenty podnoszące skuteczność wdrażania ogólnej strategii rozwoju.

W tabeli 14 zestawiono polityki strategiczne i sektorowe programy rozwoju sprzyjające osiągnięciu przyjętych celów rozwoju miasta wraz z podaniem informacji o realizowanych przez nie celach zawartych w Strategii oraz sferze funkcjonowania miasta, do której się odnoszą. Przygotowanie i realizacja większości z tych programów wynika z obligacji ustawowych, pozostałe mają charakter fakultatywny.

Tabela 2 Polityki strategiczne i dziedzinowe programy rozwoju obowiązujące na terenie Pszowa

Lp.	Nazwa	Sfera polityki rozwoju	Realizowane cele Strategii Rozwoju
1.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miasta Pszów na lata 2010 - 2015 - aktualizacja	Przestrzenna, gospodarcza, społeczna	PO I, PO II, PO III, PO IV, PO V
2.	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasta Pszów	Przestrzenna	PO I, PO III, PO IV
3.	Program Ochrony Środowiska - aktualizacja	Przestrzenna	PO IV
4.	Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Pszów - aktualizacja	Przestrzenna	PO IV
5.	Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Pszów na lata 2007-2015	Spółeczna	PO V

6.	Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla Gminy Miasta Pszów na lata 2012 - 2016	Społeczna	PO V
7.	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Pszów na lata 2011-2015	Społeczna	PO V
8.	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii (aktualizacja w trybie rocznym)	Społeczna	PO V
9.	Program Współpracy Miasta Pszów z Organizacjami Pozarządowymi na 2012 rok (aktualizacja w trybie rocznym)	Społeczna	PO V

Źródło: Urząd Miasta Pszów

Należy podkreślić, iż niniejsza Strategia jest w pełni zgodna z kluczowymi dokumentami strategicznymi, zarówno na poziomie krajowym, regionalnym, jak i lokalnym. Dzięki temu, iż działania podejmowane lub planowane przez władze samorządowe Pszowa mają charakter długofalowy i skoordynowany, możliwe jest zachowanie ich spójności z kluczowymi długookresowymi dokumentami planistycznymi, tworzonymi zarówno przez administrację rządową, jak i samorządową w kontekście prowadzenia polityki intra- i inter-regionalnej.

8 Planowane projekty strategiczne

Poszczególne składowe *Celu strategicznego*, a więc *Priorytety Operacyjne* i *Kierunki działania*, będą wdrażane poprzez realizację konkretnych projektów - działań o charakterze inwestycyjnym, szkoleniowym, informacyjno-promocyjnym oraz marketingowym. Projekty włączone do Strategii mają charakter indykatywny. Należy przez to rozumieć, iż dopuszczalne są modyfikacje dotyczące ich zakresu, wartości czy terminu, a realizacja poszczególnych zadań będzie uzależniona od bieżących możliwości finansowych instytucji odpowiedzialnych za ich wdrażanie. Ponadto, zapisy Strategii uwzględniają jedynie projekty uznane za strategiczne dla miasta, dysponujące największym potencjałem i generujące największą wartość dodaną.

Część zadań przewidzianych do realizacji zostanie sfinansowana przez gminę w całości ze środków budżetowych, przewidziano również finansowanie inwestycji ze środków prywatnych. Terminowa realizacja grupy projektów jest też uzależniona od pozyskania finansowania z Funduszy Strukturalnych bądź w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego lub Partnerstwa Publiczno-Publicznego.

Tabela 3 Projekty strategiczne przedstawia projekty strategiczne, które planowane są do realizacji w najbliższych latach.

Tabela 3 Projekty strategiczne

Lp.	Nazwa zadania	Priorytet operacyjny	Główny kierunek działania	Komplementarne kierunki działania
1.	Zagospodarowanie hałdy Wrzosa - Osadniki Mułowe na cele sportowo-rekreacyjne	PO-III	K3.4	K1.2, K2.2, K2.6, K3.3, K5.4
2.	Kompleksowa rewitalizacja centrum miasta	PO-IV	K4.1	K1.4, K2.2, K2.6
3.	Budowa zakładu termicznej utylizacji odpadów	PO-II	K2.6	K2.2, K3.4
4.	Optymalizacja sieci drogowej na terenie Pszowa	PO-IV	K4.6	K2.1, K2.2

5.	Budowa Drogi Głównej Południowej ²	PO-IV	K4.6	K2.1, K2.2
6.	Budowa sali gimnastycznej przy Gimnazjum	PO-I	K1.2	K5.4
7.	Budowa infrastruktury dla obsługi ruchu pielgrzymkowego na terenie miasta	PO-I	K1.2	K1.3, K1.4, K1.5
8.	Budowa boiska przy Szkole Podstawowej nr 2	PO-I	K1.2	K5.4
9.	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie miasta	PO-IV	K4.5	K4.7

Źródło: Urząd Miasta Pszów

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż realizacja części zadań inwestycyjnych o znaczeniu kluczowym dla Pszowa nie leży bezpośrednio w kompetencjach Urzędu Miasta Pszów lub jednostek mu podległych. Chodzi tu przede wszystkim o budowę Drogi Głównej Południowej (podmiot realizujący to Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach), rozwój infrastruktury pielgrzymkowej (główny inicjator oraz inwestor to Rzymskokatolicka Parafia pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, oraz inwestycje dotyczące zagospodarowania terenów pogórnich (podmioty realizujące nie zostały jeszcze określone). Niemniej jednak, zostały one uwzględnione w niniejszej Strategii ze względu na ich niepodważalny wpływ na rozwój Pszowa w nadchodzących latach.

² Inwestycja o charakterze priorytetowym dla Gminy Miasta Pszów, jednak jej bezpośrednia realizacja pozostaje poza kompetencjami władz miasta.

9 Potencjalne źródła finansowania

Działania określone w niniejszym dokumencie w większości przypadków wymagają dodatkowych nakładów finansowych na ich realizację. Poniżej zaprezentowano dostępne źródła finansowania oraz zakres jaki obejmują. Należy pamiętać, iż od roku 2014 Polska korzystać będzie z kolejnego budżetu unijnego, zmianie ulegnie więc struktura oraz rodzaje dostępnych instrumentów finansowych w obrębie Funduszy Strukturalnych.

9.1 Środki własne

Samorząd może realizować inwestycje będące w jego kompetencjach z wykorzystaniem środków pochodzących z dochodów własnych - jest to najpopularniejsza metoda finansowania inwestycji, jednakże ograniczająca ich skalę i zakres do limitu wydatków uchwalonych na daną inwestycję w Wieloletniej Prognozie Finansowej. Wsparciem środków własnych mogą być środki z kredytu banków komercyjnych lub środki pozyskane w ramach emisji papierów wartościowych, np. obligacji komunalnych.

9.2 Bankowe i pozabankowe instrumenty finansowe

Kredyty, pożyczki bankowe itp. o charakterze krótko i długoterminowym. Standardowe kredyty bankowe należą do stosunkowo kosztownych dlatego często wykorzystywane są kredyty i pożyczki o charakterze preferencyjnym - nisko oprocentowane bądź z możliwością częściowego umorzenia. Do najczęściej wykorzystywanych źródeł współfinansowania inwestycji związanych z poprawą efektywności energetycznej należą środki w dyspozycji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zarówno WFOŚiGW jak i NFOŚiGW dysponują w swojej ofercie:

- Preferencyjnymi, częściowo umarzalnymi, pożyczkami na termomodernizację, wymiany źródła ciepła, montaż instalacji OZE
- Dotacjami na przygotowanie programów efektywności energetycznej
- Dotacjami na działania z zakresu edukacji ekologicznej, w tym dot. efektywności energetycznej

9.3 Fundusze strukturalne

Fundusze strukturalne są instrumentami Polityki Strukturalnej Unii Europejskiej. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów UE. W ten sposób wpływa się na zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej Unii. Fundusze kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Polityka Strukturalna i Fundusze mają pomóc władzom centralnym i regionalnym słabiej rozwiniętych regionów w rozwiązaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych. Poniżej zamieszczono jedynie skrótową charakterystykę programów finansowych dostępnych w latach 2007 - 2013, gdyż od roku 2014 obowiązywała będzie nowa perspektywa finansowa i modyfikacjom ulegnie system wdrażania oraz warunki udzielania wsparcia. W okresie programowania 2007 - 2013 dostępne są następujące instrumenty finansowe:

- *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ) - współfinansowany z EFRR i FS,*
- *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG) - współfinansowany z EFRR ,*
- *Program Operacyjny Kapitał Ludzki - współfinansowany z EFS,*
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego - finansowany z EFRR,*
- *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013,*
Inicjatywy Wspólnotowe.

Każde województwo posiada własny Regionalny Program Operacyjny, który wynika m.in. ze strategii rozwoju danego obszaru. Na Śląsku funkcjonuje Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, stanowiący najistotniejszy instrument polityki regionalnej, spajający większość zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki publiczne i prywatne w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Programy i inicjatywy wspólnotowe stanowią jeden z instrumentów wspólnej polityki państw członkowskich Unii Europejskiej. Uruchomione zostały aby rozwijać współpracę międzynarodową i jako takie mają za zadanie wspierać integrację krajów europejskich, w tym nie tylko członków Unii Europejskiej, poprzez realizację wieloletnich projektów przez międzynarodowe konsorcja i organizacje zatwierdzone przez Komisję Europejską. Poniżej dokonano charakterystyki najistotniejszych instrumentów w obszarze inicjatyw wspólnotowych:

- JASPERS - do wsparcia kwalifikują się projekty duże, których całkowita szacunkowa wartość wynosi co najmniej 25 mln euro w sektorze środowiska oraz 50 mln w pozostałych sektorach. Przedmiotem wsparcia jest pomoc doradcza, która ma na celu przygotowanie projektów do realizacji, w tym m.in. weryfikacja przygotowanej dokumentacji oraz analiza wybranych problemów.
- JESSICA - celem tego wspólnego przedsięwzięcia Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz Banku Rozwoju Rady Europy jest wspieranie inwestycji służących zapewnieniu zrównoważonego rozwoju w miastach. Inicjatywa JESSICA przewiduje stworzenie specjalnych funduszy rozwoju miast lub funduszy powierniczych, zasilonych środkami strukturalnymi, których zadaniem będzie wspieranie, przy pomocy instrumentów finansowych, projektów realizowanych w ramach zintegrowanych planów rozwoju miejskiego. Inicjatywa ta odpowiada na potrzeby rozwojowe obszarów miejskich, mających kluczowe znaczenie dla pobudzania wzrostu w skali lokalnej, regionalnej oraz krajowej. Dzięki tej inicjatywie beneficjenci będą mieli dostęp do dogodnych instrumentów finansowych, takich jak: korzystne kredyty, środki kapitałowe lub gwarancje często konieczne do realizacji projektów, ale nie będą mieli możliwości pozyskania dotacji.
- JEREMIE - ta inicjatywa ma na celu poprawę wykorzystania oraz zwiększenie efektywności środków przeznaczanych na wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w ramach funduszy strukturalnych. Pozwala ona na skorzystanie z wiedzy i doświadczenia Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego przy opracowywaniu programów operacyjnych w zakresie wsparcia MSP za pomocą odnawialnych instrumentów inżynierii finansowej, a następnie wdrażanie uzgodnionych instrumentów w ramach inicjatywy.

9.4 Umowy z podmiotami ESCO

ESCO (Energy Service Company) to firmy działające w sektorze inwestycji energooszczędnych, które finansują inwestycje w celu udziału w oszczędnościach w kolejnych latach, które z kolei stanowią wynagrodzenie za zaangażowany kapitał i ryzyko. Umowa precyzyjnie określa zakres inwestycji na majątku gminy, parametry obiektu po modernizacji, prognozowane zużycie ciepła, energii elektrycznej dla obiektu oraz udział podmiotu ESCO w przyszłych oszczędnościach jak i sposób ich kalkulacji

(wyznaczenie okresu referencyjnego, inflacja, anomalie pogodowe). Najistotniejszym elementem umów jest związanie obu stron wynikiem inwestycji, gdy korzyścią dla partnerów jest każda złotówka oszczędności wygenerowana przez inwestycję, a tym samym każda wada w technologii czy wykonaniu uderza w zyski podmiotu ESCO. W przypadku klasycznej inwestycji ze środków własnych inwestor ma jedynie gwarancję wykonawcy na roboty budowlane, technologie, ale nie gwarancję osiągnięcia efektów w postaci niskiego zużycia paliw i niskich kosztów utrzymania. Umowy tego typu mogą spełniać warunki PPP (gdy podmiot ESCO zarządza obiektem) i są wtedy realizowane na podstawie ustawy o PPP.

9.4.1 Partnerstwo publiczno-prywatne

Ustawa z 28.07.2005 nazywa partnerstwem publiczno-prywatnym współpracę podmiotu publicznego i partnera prywatnego, opartą na umowie o partnerstwie publiczno-prywatnym, służącą realizacji zadania publicznego na zasadach przyjętych w ustawie. Zgodnie z zapisami ustawy, partnerstwo publiczno-prywatne może stanowić sposób realizacji przedsięwzięcia tylko wtedy, gdy ze współpracy z sektorem prywatnym wynikają korzyści dla interesu publicznego, przeważające w stosunku do korzyści wynikających z innych sposobów realizacji tego przedsięwzięcia przez podmiot publiczny tj. samodzielnej jego realizacji lub realizacji w inny sposób niż określony w ustawie.

Prosty i efektywny model współdziałania mających wspólny cel partnerów jest od lat stosowany na całym świecie, jednakże w Polsce nadal nie znalazł uznania głównie ze względu na nieprzejrzystość procesu nawiązywania współpracy, ryzyko prawne (nieznajomość prawa, brak jednej spójnej interpretacji) oraz ryzyko polityczne związane z trybem doboru partnera, który zakłada negocjacje i wspólne wypracowanie zasad współpracy, a co zawsze może być podważane przez opozycję jako stanowisko zbyt miękkie czy wręcz niekorzystne dla samorządu.

PPP umożliwia realizację celów publicznych za pomocą inwestycji sektora prywatnego, który w zależności od wybranego modelu współpracy przynajmniej częściowo pokrywa koszty budowy infrastruktury, a później czerpie z niej korzyści, ponosząc też ryzyko rynkowe (popyt). W przypadku realizacji działań określonych w założeniach do planu, bądź w planie zaopatrzenia [...] PPP sprawdza się, gdy samorząd planuje budowę obiektów, które świadczą usługi publiczne - basenów, szkół, parkingów, budownictwa komunalnego - w każdym z przypadków oprócz uzyskania określonej usługi (mieszkania komunalne, możliwość prowadzenia zajęć, powierzchnia parkingowa, usługi rekreacyjno-sportowe) JST

po umówionym okresie przejmie na własność dany obiekt, a tym samym jest żywo zainteresowana jego parametrami, w tym efektywnością energetyczną (ergo kosztami eksploatacji i wartością obiektu). Tym samym określenie na etapie wyboru partnera wyższych parametrów w zakresie energooszczędności jest korzystne dla podmiotu publicznego, a w przypadku rozwiązań efektywnych finansowo, także dla podmiotu prywatnego.

10 Wdrażanie Strategii

10.1 Polityka promocji i komunikacji

Efektywna realizacja Strategii wymaga wdrażania w układzie wielopodmiotowym, co umożliwi wykorzystanie lokalnych zasobów ludzkich oraz instytucjonalnych. Realizacja większości projektów strategicznych lub też ich późniejsze funkcjonowanie wymagają uczestnictwa mieszkańców i innych podmiotów lokalnych. Udział lokalnej społeczności i sektora biznesu przejawia się między innymi w aspektach związanych z identyfikacją, wyborem i zarządzaniem szczegółowymi rozwiązaniami. Podejście partycypacyjne w procesie zarządzania strategicznego zakłada aktywne uczestnictwo środowisk lokalnych, przedsiębiorstw, instytucji, grup nieformalnych, organizacji pozarządowych, jak również podmiotów zewnętrznych (instytucje regionalne, krajowe, międzynarodowe). Podstawowa korzyść podejścia partycypacyjnego wiąże się ze skutecznym dopasowaniem realizowanych projektów do potrzeb społeczności lokalnych oraz zapewnia niezbędne ich zaangażowanie w proces wdrażania założeń Strategii.

Aktywne zaangażowanie szerokiego grona partnerów społecznych w procesie wdrażania Strategii jest niezmiernie istotne, gdyż rezygnacja z podejścia partycypacyjnego często przejawia się brakiem podmiotowości procesu zarządzania strategicznego, niezrozumieniem jego celów, niedostrzeganiem korzyści, narzucaniem rozwiązań, czy wreszcie brakiem rozpoznania rzeczywistych potrzeb mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych grup interesariuszy. Należy podkreślić, iż jedynie otwarta współpraca, której integralny element stanowiła będzie płynna komunikacja wszystkich stron zaangażowanych w rozwój Miasta, może zapewnić skuteczne wdrażanie założeń niniejszej Strategii.

Dla efektywnego procesu wdrażania Strategii bardzo istotna jest ścisła współpraca wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację poszczególnych projektów (działań inwestycyjnych, szkoleniowych, promocyjnych itp.), tj. wydziałów i jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta, wspólnot mieszkaniowych, podmiotów gospodarczych i organizacji społecznych, a także mieszkańców miasta. Prawidłowo realizowana w ramach Strategii polityka promocyjno-informacyjna powinna zapewnić:

- wyjaśnienie mieszkańcom lub innym grupom interesariuszy korzyści płynących z wdrażania poszczególnych projektów,

- dostęp partnerów do informacji na temat celów i problemów związanych z wdrażaniem Strategii,
- zachęcenie partnerów Strategii do wyrażania własnych opinii,
- skłonienie Partnerów do przedstawiania własnych projektów, mogących przyczynić się do osiągnięcia założonych celów.

W związku z tym, konieczne jest systematyczne przekazywanie informacji na temat podejmowanych działań i osiągniętych rezultatów. Podstawowe obszary działań w zakresie komunikacji dwustronnej i współpracy władz miasta ze społecznością lokalną to:

- informacja o postępach we wdrażaniu Strategii - mieszkańcy będą mieli możliwość uzyskania informacji o aktualnym stanie Strategii bezpośrednio w Urzędzie lub poprzez stronę internetową Urzędu, na której zamieszczane będą na bieżąco najbardziej aktualne informacje związane z wdrażaniem Strategii,
- podjęcie współpracy z mediami lokalnymi - podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach lokalnych przynajmniej raz w roku.

Efektywna realizacja Strategii wymaga wdrażania w układzie wielopodmiotowym, co umożliwi wykorzystanie lokalnych zasobów ludzkich oraz instytucjonalnych. Ponadto, wdrażanie Strategii w formule aktywnej partycypacji wszystkich środowisk wynika ze zdeterminowania treści Strategii przez oczekiwania wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy. Realizacja większości projektów strategicznych lub też ich późniejsze funkcjonowanie wymagają uczestnictwa mieszkańców i innych podmiotów lokalnych.

W ramach procesu komunikacji, integralnie związanego z wdrażaniem Strategii, można wyróżnić dwa zasadnicze nurty:

- nurt projektowy polegający na przygotowywaniu i wdrażaniu projektów zgodnych z przyjętymi celami rozwojowymi,
- nurt organizacyjny zorientowany na tworzenie sprzyjających warunków do definiowania nowych projektów oraz płynnego wdrażania projektów przyjętych do realizacji.

10.2 Wdrażanie założeń strategicznych

Ze względu na swój długookresowy charakter, wdrażanie założeń Strategii będzie procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia i monitorowania pojawiających się zmian prawnych, gospodarczych i społecznych. Wdrażaniu założeń Strategii towarzyszyć będzie ich ciągła ewaluacja, prowadzona w oparciu o pozyskiwane informacje dotyczące rozwoju miasta, skutkach oraz publicznym odbiorze podejmowanych działań.

Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie Strategii rozwoju będzie Urząd Miasta Pszów. Do jego najważniejszych zadań w zakresie wdrażania Strategii należeć będzie:

- przyjmowanie i weryfikacja wniosków od podmiotów zgłaszających projekty stanowiące element realizacji założeń strategicznych oraz planowanie kolejnych projektów,
- monitorowanie realizacji projektów pod kątem ich zgodności z założeniami i celami określonymi w Strategii,
- weryfikacja założeń Strategii i jej ewentualna aktualizacja na podstawie gromadzonych materiałów, dokumentów i oceny przeprowadzonych działań,
- prowadzenie działań informacyjnych, konsultacji społecznych i publikacja informacji na temat realizacji założeń zdefiniowanych w Strategii.

Za realizację poszczególnych projektów odpowiedzialni będą właściwi beneficjenci. W przypadku projektów realizowanych przez Urząd Miasta Pszów oraz jednostki organizacyjne gminy, przygotowanie i wdrożenie projektu spoczywać będzie na pracownikach właściwych referatów Urzędu Miasta lub kierownikach właściwych jednostek. Ponadto, w kompetencjach wyznaczonego przez Burmistrza referatu leżeć będzie gromadzenie sprawozdań z realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Referat będzie przekazywał Burmistrzowi Miasta zbiorcze sprawozdanie z realizacji Strategii wraz z ewentualnym wnioskiem o konieczności aktualizacji dokumentu. Na podstawie otrzymywanych danych, Burmistrz Miasta będzie przedstawiał Radzie Miasta informację o stopniu realizacji Strategii Rozwoju Miasta. W przypadku konieczności dokonania aktualizacji dokumentu, Burmistrz powoła zespół zadaniowy ds. aktualizacji Strategii.

10.3 Monitoring i aktualizacja

Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów stanowi dokument otwarty, który poddawany będzie systematycznej, okresowej analizie i ocenie oraz będzie w razie potrzeby aktualizowany w zakresie dostosowania do zmieniających się uwarunkowań. Analiza, ocena i aktualizacja Strategii odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami społecznymi. Do monitorowania, oceny stopnia realizacji Strategii i jej aktualizacji służyć będzie system współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi założenia strategiczne oraz analiza osiąganych wskaźników produktów, rezultatów i oddziaływania.

Komórką odpowiedzialną za prowadzenie stałego monitoringu będzie wskazany przez Burmistrza Referat Urzędu Miasta, którego zadaniem będzie pozyskiwanie niezbędnych danych umożliwiających monitoring Strategii, a następnie ich przetwarzanie i przygotowywanie sprawozdania o stanie realizacji Strategii. W cyklu dwuletnim zwoływane będzie spotkanie robocze, podczas którego weryfikowane i analizowane będą wszystkie aspekty związane z wdrażaniem Strategii, w szczególności zaś:

- osiągalność zakładanych wskaźników,
- wpływ realizacji poszczególnych przedsięwzięć na przyjęte cele i priorytety,
- harmonogram terminowo-finansowy realizowanych przedsięwzięć.

Ewaluacja stopnia realizacji założeń Strategii prowadzona będzie w oparciu o zdefiniowane poniżej wskaźniki produktu oraz rezultatu.

W przypadku znacznej dysproporcji pomiędzy założeniami Strategii a realnymi efektami jego realizacji, powołany zostanie Zespół Zadaniowy, którego rolą będzie podjęcie kroków zmierzających do neutralizacji zaistniałego stanu rzeczy. Jeżeli zaistnieje konieczność aktualizacji dokumentu, Burmistrz zwołuje Zespół Zadaniowy ds. aktualizacji Strategii oraz organizuje konsultacje społeczne z partnerami zaangażowanymi w realizację Strategii. Następnie, propozycja aktualizacji Strategii poddawana jest pod obrady Rady Miasta w celu dokonania zmian właściwą uchwałą.

10.4 Wskaźniki

Monitorowanie postępu we wdrażaniu Strategii będzie możliwe dzięki wykorzystaniu zdefiniowanych poniżej wskaźników produktu oraz rezultatu. Formułując wskaźniki przyjęto założenie, iż stan bazowy dla realizacji każdego z nich zostaje ustalony na

poziomie zerowym („0,00”), zaś postęp będzie mierzony w cyklach dwuletnich, począwszy od roku w którym Rada Miejska w Pszowie przyjęła Strategię do realizacji. Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż podstawą monitorowania niektórych wskaźników będą informacje pozyskane od podmiotów zewnętrznych odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań o charakterze inwestycyjnym oraz pozainwestycyjnym, gdyż nie wszystkie przedsięwzięcia wpływające na realizację założeń niniejszej *Strategii* pozostają w gestii Urzędu Gminy Miasta Pszów lub jednostek organizacyjnych gminy.

10.4.1 Wskaźniki produktu

- liczba zmodernizowanych budynków mieszkalnych (szt.),
- liczba zmodernizowanych mieszkań socjalnych i komunalnych (szt.),
- liczba zrewaloryzowanych obiektów i terenów przemysłowych (szt.),
- liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (szt.),
- liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalno-oświatowej (szt.),
- liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystyczno-pielgrzymkowej (szt.),
- liczba odrestaurowanych obiektów historycznych i zabytkowych (szt.),
- długość wybudowanych, przebudowanych i wyremontowanych chodników (km),
- długość wybudowanych, przebudowanych i wyremontowanych ulic (km),
- długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km)
- długość zmodernizowanej sieci ciepłowniczej (km),
- powierzchnia terenu poddanego rewitalizacji (m²),
- liczba powstałych instytucji otoczenia biznesu (szt.),
- liczba organizowanych imprez i zajęć kulturalno-oświatowych o zasięgu ponadlokalnym (szt.),
- liczba organizowanych imprez i zajęć sportowo-rekreacyjnych o zasięgu ponadlokalnym (szt.),
- liczba zorganizowanych szkoleń dla osób bezrobotnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (szt.).

10.4.2 Wskaźniki rezultatu

- liczba osób zamieszkujących zmodernizowane budynki (os.),

- liczba osób zamieszkała w zmodernizowanych mieszkaniach socjalnych i komunalnych (os.),
- nowopowstała powierzchnia usługowa (handlowa i gospodarcza) (m²),
- nowopowstała powierzchnia przeznaczona na cele społeczne, kulturalne i turystyczne (m²),
- liczba osób korzystających z nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (tys. osób),
- liczba osób korzystających z nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalno-oświatowej (tys. osób),
- liczba osób korzystających z nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystyczno-pielgrzymkowej (tys. osób),
- liczba osób odwiedzająca odrestaurowane obiekty historyczne i zabytkowe (tys. osób),
- liczba nowych miejsc noclegowych (szt.),
- obniżenie stopy bezrobocia (%),
- liczba nowopowstałych małych i średnich przedsiębiorstw (szt.),
- liczba pozyskanych przez Miasto inwestorów (szt.),
- liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem (szt.),
- liczba nowych miejsc parkingowych (szt.),
- powiększenie obszaru terenów zielonych (m²),
- długość utworzonych lub zmodernizowanych ścieżek rowerowych i spacerowych (km),
- powierzchnia uzbrojonego terenu przeznaczonego na prowadzenie działalności gospodarczej (m²),
- liczba budynków korzystających ze zmodernizowanej sieci ciepłowniczej (szt.),
- liczba osób uczestniczących w imprezach i zajęciach kulturalno-oświatowych o zasięgu ponadlokalnym (tys. osób),
- liczba osób uczestniczących w imprezach i zajęciach sportowo-rekreacyjnych o zasięgu ponadlokalnym (tys. osób),
- liczba osób objętych szkoleniami (os.).

10.4.3 Wskaźniki oddziaływania

- zmniejszenie poziomu bezrobocia,
- poprawa jakości warunków mieszkaniowych,
- podniesienie estetycznego wizerunku miasta,

- uporządkowanie ładu przestrzennego miasta,
- ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej i wykluczenia,
- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej miasta,
- wzrost liczby turystów odwiedzających miasto,
- podniesienie wskaźnika przedsiębiorczości,
- redukcja niskiej emisji,
- uatrakcyjnienie oferty sportowo-rekreacyjnej na obszarze miasta,
- uatrakcyjnienie oferty kulturalno-edukacyjnej na obszarze miasta,
- promocja zdrowego i aktywnego stylu życia,
- zmniejszenie sfery ubóstwa,
- wzrost znaczenia i podniesienie aktywności trzeciego sektora w mieście,
- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa,
- wzrost liczby osób z dostępem do Internetu,
- podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców miasta,
- poprawa stanu infrastruktury technicznej w mieście.

11 Spis ilustracji

Rysunek 1 - Proces zarządzania strategicznego w gminie.....	3
Rysunek 2 Scenariusz strategiczny	17

12 Spis tabel

Tabela 1 Analiza SWOT	11
Tabela 2 Polityki strategiczne i dziedzinowe programy rozwoju obowiązujące na terenie Pszowa.....	21
Tabela 3 Projekty strategiczne	23

13 Załączniki

- Załącznik Nr 1 - charakterystyka obecnej sytuacji w mieście,
- Załącznik Nr 2 - sprawozdania z konsultacji społecznych:
 - Załącznik Nr 2a - sprawozdania z konsultacji społecznych (1 spotkanie),
 - Załącznik Nr 2b - sprawozdania z konsultacji społecznych (2 spotkanie),
 - Załącznik Nr 2c - sprawozdania z konsultacji społecznych (3 spotkanie).
- Załącznik nr 3 - wzór ankiety wykorzystanej w ramach drugiego etapu konsultacji społecznych.